

احمد مرعشی

میرزا عبدالکریم مرعشی معتمد الکتاب

سید عبدالکریم سادات مرعشی ملقب به معتمد الکتاب ، فرمان نگار
دربار ناصری و منشی مخصوص دوستعلی خان معیر الممالک (نظام الدوله) از
برجسته ترین خوشنویسان خط نستعلیق بود .
نسبت سید عبدالکریم با ۱۹ واسطه به میر قوام الدین مرعشی (میر بزرگ)
پادشاه طبرستان و با ۳۶ واسطه به حضرت امام حسین علیه السلام می رسد .
شجره مبارکه او به شرح زیر است :

سید عبدالکریم ابن سید اسماعیل ابن میرزا محمد تقی ابن میرزا باقر ابن
میر عبدالغفور ابن محمد هاشم ابن میر قوام الدین ابن امیر شاه میر ابن میر مطهر
ملقب به گته میر ابن میر عبداللہ خان ابن میر سلطان محمود ابن میر عبدالکریم
ابن میر عبداللہ ابن میر عبدالکریم ابن میر سید محمد خان ابن میر سید مرتضی ،
ابن میر سید علی ابن کمال الدین ابن میر قوام الدین (معروف به میر بزرگ) ابن
کمال الدین احمد (معروف به صادق) ابن سید علی (ملقب به سید مرتضی) ابن
سید عبداللہ ابن ابوصادق ابن ابوعبداللہ سید محمد ابن ابومحمد سید هاشم
ابن ابوالحسن سید علی ابن ابوعبداللہ سید حسین ابن ابوعلی ، ابن سید
حسین المحدث ، ابن ابوالحسن سید علی المرعش ، ابن ابومحمد عبداللہ ،
ابن ابوالحسن محمد الاکبر ، ابن ابومحمد حسن ، ابن حضرت حسین الاصفی ،
ابن حضرت زین العابدین (ع) ، ابن حضرت امام حسین (ع) .
پدر سید عبدالکریم سید اسمعیل و مادرش ام کلثوم نام داشت ،
سید اسماعیل از سادات گته میری از خوانین و جزو سادات آب سرد دماوند بود

و بعد از آنکه درگذشت در آب سرد دماوند به خاک سپرده شد . سید عبدالکریم معتمدالکتاب در سال ۱۲۳۸ هجری شمسی در آب سرد دماوند به دنیا آمد . شناسنامه او در تاریخ ۲۵ سال ۱۲۹۸ به شماره ۱۰۰۳۶ از بخش چهار تهران محله سنگلج صادر شد . درگذشت وی در ۱۵ صفر ۱۳۵۰ هجری قمری مصادف با ۱۳۱۰ هجری شمسی در خانه شخصی واقع در کوچه شریف الدوله محله سنگلج اتفاق افتاد و در آرامگاه ابن بابویه به خاک سپرده شد .

معتمدالکتاب همسایه واز دوستان نزدیک و صمیمی امیر اصلانخان مجدالدوله دایمی ناصرالدین شاه و از شاگردان میرزا غلامرضا اصفهانی خوشنویس معروف بود . سید عبدالکریم از طریق مجدالدوله مقام فرمان نگاری ناصرالدین شاه را یافت و به تعلیم خط شاهزادگان مشغول شد و متعاقباً " به عنوان منشی مخصوص امیر دوستعلی خان معیرالممالک برگزیده گردید و منبعد به (میرزا عبدالکریم منشی) شهرت یافت .

سید عبدالکریم با میرزا محمد مشیرلشکر رشتی ، فرزند حبیب الله خان مشیر لشکر برادر مهدی بن موسی و میرزا اسدالله وزیر رشتی (مستوفی) نسوه حاجی میرزا موسی طایفه (نایب) هفتمین و کوچکترین پسر حاج سمیع خان سردودمان خاندان سمیعی گیلان دوستی و آشنائی پیدا کرد و با دختر ارشد میرزا محمد مشیرلشکر ، یعنی نورسلطان خانم ازدواج کرد و از او صاحب دختری به نام بنول شد . بنول سیزده سال بیشتر نداشت که مادرش به مرض سرطان درگذشت . اندکی نگذشته ، سید عبدالکریم با منور خانم مشیری سمیعی که خیمه اهرزش بود ازدواج کرد و منور خانم پنج فرزند ذکور به نام های : شمس الدین ، منیرالدین ، جلال الدین ، عمادالدین و نجم الدین به دنیا آورد .

منور خانم نیز بر اثر مبتلی بودن به مرض قند نابینا شد و سرانجام به همین مرض درگذشت . جنازه او به پاس دوستی سید عبدالکریم با مجدالدوله ، در آرامگاه خانوادگی مجدالدوله به خاک سپرده شد .

سید عبدالکریم در خوشنویسی ید طولا داشت به ویژه، در خط نستعلیق از اجله هنرمندان این اسلوب به شمار می آمد. او قبل از آنکه لقب معتمد کتابی دریافت کند "عبدالکریم" یا "الفقیر المذنب عبدالکریم الحسینی" رقم می کرد ولی بعد از آنکه در سال ۱۳۱۲ از کامران میرزا نایب السلطنه امیرکبیر لقب معتمد کتابی گرفت امضای خود را به "الحقیر معتمد کتاب عبدالکریم الحسینی" تغییر داد. لقب نامه به مضمون زیر صادر شده است:

"حکم والا شد. چون مراتب قابلیت و شایستگی مقرب الخاقان میرزاسید عبدالکریم خان خوشنویس در پیشگاه والا ظاهر و هویدا گردید لازم آمد که بظهور مرحمت و موهبتی افتخار و اختصاصش دهیم تا بین الاقران والامثال سرافراز گردد. لهذا از هذه السنه قوی ثیل خیریت دلیل ببعده مشارالیه را به موجب صدور این رقم مبارک به لقب جلیل معتمد کتاب ملقب فرمودیم که باکمال امیدواری به مراسم خدمتگزاری پراخته به تکمیل این هنر پردازد. مقرر آنکه مقربو الخاقان مستوفیان عظام و کتبه کرام شرح رقم مبارک والارا ثبت و ضبط نموده در عهده شناسند. فی شهر رمضان المبارک، سنه ۱۳۱۲."

مرحوم معتمد کتاب سخت مورد توجه استادش میرزا غلامرضا قرا داشت بطوری که وی تنها شاگردی است که میرزا غلامرضا با او عکس گرفته است. سید عبدالکریم نستعلیق را به روش میرزا غلامرضا می نوشت. فقید معتمد کتاب کتاب گلستان سعدی را با خط خوش خویش به رشته تحریر درآورد. این نسخه خطی گران بها از طرف دولت وقت به یکی از سران کشورها اهدا گردید و اینک به ظن قوی در یکی از موزه های ترکیه نگهداری می شود. علاوه بر آن تعداد زیادی قطعه، سرمشق، سیاه مشق، مرقع و همچنین قلمدان شخصی و قلم های مورد استفاده او، از وی به یادگار مانده است. سید عبدالکریم معتمد کتاب شاگردان زیادی را تحت تعلیم داشت. از جمله این شاگردان می توان از احمد علی خان بنی آدم،

۱ - نسخه اصلی و منحصر بفرد این عکس در مرقع ۱۴۶۵ متعلق به گنجینه خطی کتابخانه مرکزی است.

دکتر محمد متین‌دفتری، دکتر محمد سجادی، عبدالله معقول عضو اسبق

دیوان عالی کشور و غلامسحین خان بهزادی فخام السلطان و میرزا شمس‌الدین
خان سادات مرعشی فرزند ارشد سید عبدالکریم (پدر نگارنده) نام برد .
ناگفته نماند که میرزا شمس‌الدین خان خط نستعلیق و خط ریز را
بسیار خوش می‌نوشت و زیر آثار " معتمدزاده " رقم می‌زد .

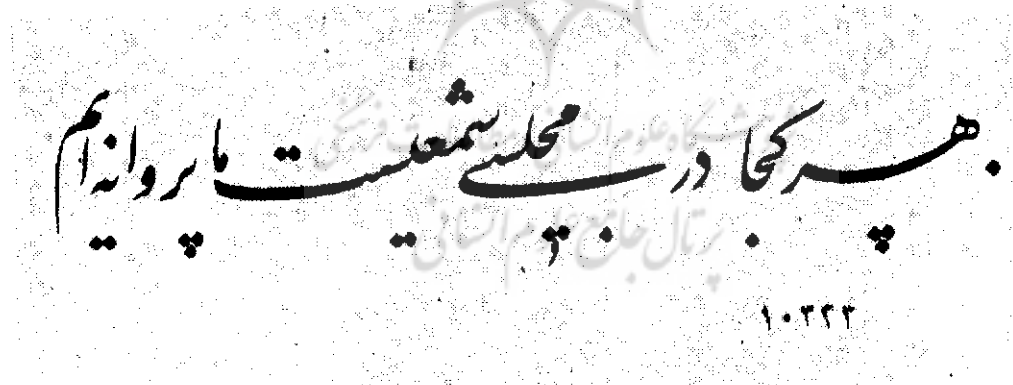
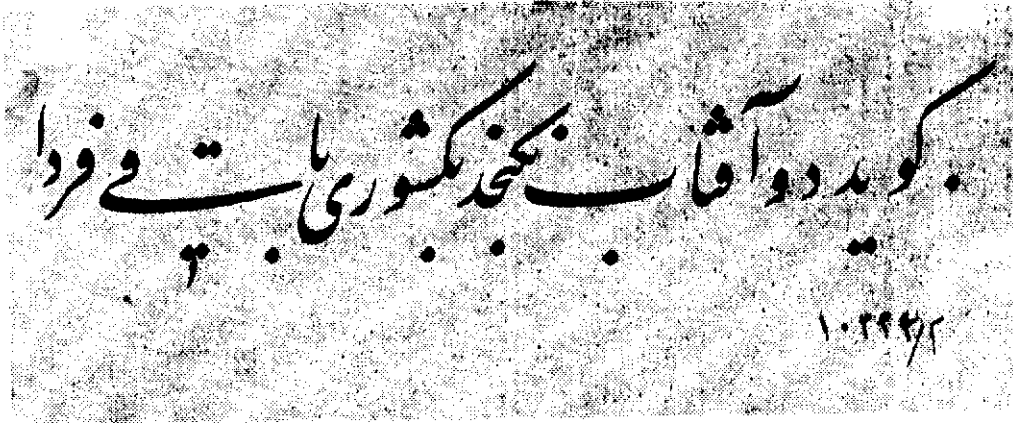

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۰۴۴۴۲۳
 شمشاد گل محمدی و مطالعات فرهنگی
 رشت، جامع علوم انسانی

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز جامع علوم انسانی

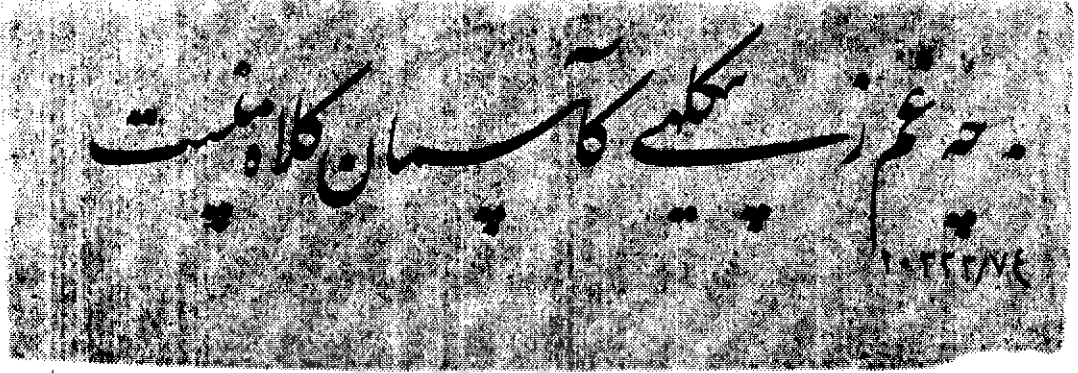
در سبک سخن بچشم حقاارت نظر ممکن تمه
۱۰۲۲۳/۴۱

۱۰۳۴/۱۵

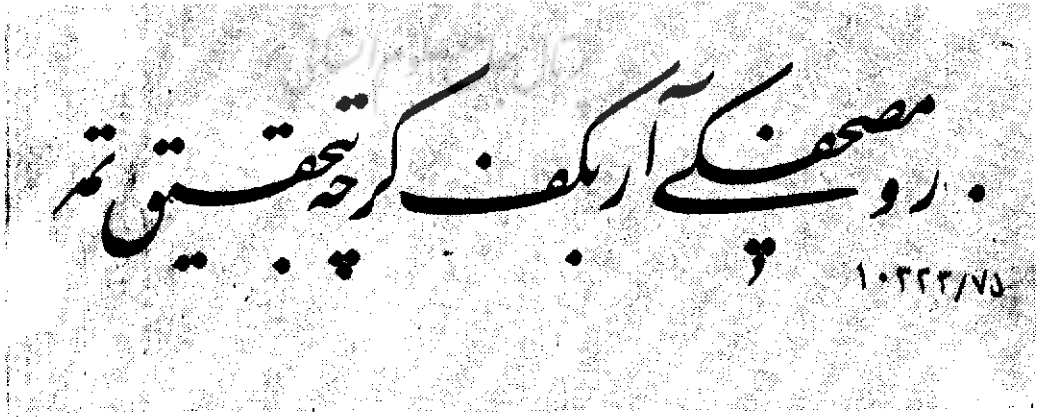
نه سر که محو
 ز افزون و خوش
 دلبری داند
 ایستادگان
 بکنند بر سر
 طر و فضا
 بهار و گل
 کلاه دارمی امن سرو

پیشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی

سیرت خاندان کرامت
 علی بن ابی طالب که صدق است
 محمد بن عبد الله که جود است
 حسن بن علی که عفو است
 حسین بن علی که شهادت است
 فاطمه زهرا که سید عالم است
 زینب کبری که شجاعت است
 علی اکبر که شهادت است
 علی رضا که عفو است

۱۰۱/۱۵۲۱

حضرت علی بن ابی طالب که صدق است
 حضرت محمد بن عبد الله که جود است
 حضرت حسن بن علی که عفو است
 حضرت حسین بن علی که شهادت است
 حضرت فاطمه زهرا که سید عالم است
 حضرت زینب کبری که شجاعت است
 حضرت علی اکبر که شهادت است
 حضرت علی رضا که عفو است

۱۰۱/۱۵۲۱

نه هرکه چهره برافروخت دلبری داند   نه هرکه آینه سازد سگندری داند
ترجمه دوویلر

On peut faire briller la joie sur les visages
et n'être pas pour cela le maître des coeurs.
On peut lire bien des livres et n'avoir pas la
science d'Alexandrie.

ترجمه معیری

Toutes celles qui s'empourpent le visage ne
savent pas l'art de séduire.
quiconque fabrique le miroir ne peut pas
devenir Alexandre.
نه هرکه طرف گله گچ نهاد و تند نشست   کلاه داری و آئین سروری داند

ترجمه دوویلر

On peut vivre dans les hautes sphères et
ne pas posséder la royauté et les privilèges
du souverain.

ترجمه معیری

Quiconque met le chapeau de côté et prend l'air
digne
ne connaît pas l'art de se tenir en place et
d'être un seigneur.

ماہنامہ برائے تعلیم و تربیت

۱۰۲۲۳/۲۸

پیشکش: مکتبہ اسلامیہ و مطالعات قرآنی

ماہنامہ بار بار ازین بقیہ مقررین و خیرات

۱۰۲۲۳/۵۱

ز شعر دلکش حافظ کسی بود آگاه که لطف طبع و سخن گفتن دری داند
ترجمهٔ دوویلر

Si tu possèdes une âme qui chante, tu sauras
tout l'attrait des vers de Hafiz.

ترجمهٔ معیری

Il saura l'attrait des vers de Hâfez, celui
qui connaît le charme d'une veine jaillissante
et d'une parole fluide.

نقد صوفی نه همه صافی و بیغش باشد
ای بسا خسرگه که مستوجب آتش باشد

ترجمهٔ دوویلر

La monnaie du Soufi n'est pas d'un métal
sans mélange. Combien de choses en lui qui
méritent le feu !

ترجمهٔ معیری

Les apparences du soufi ne sont pas pures et
sans équivoque,
que de frocs d'abstinence qui méritent le feu

ناز پرورد تنعم نبرد راه به دوست عاشقی شیوهٔ رندان بلاکش باشد

---

* - از غزل یاد شده که در یازده شعر است تنها به ترجمهٔ هفت بیت از
آن پرداخته.